

Gebiedsaanpak Broekheurne

Opdracht in vervolg op de uitgevoerde onafhankelijke Verkenning

januari 2022

1. De start van de gebiedsaanpak Broekheurne

In het landelijk gebied is veel aan de hand. Er spelen veel vraagstukken, waarbij de oorzaak of de oplossing vaak met elkaar te maken hebben. Daardoor lukt het niet om elk vraagstuk op zichzelf aan te pakken. In veel gevallen hebben verschillende mensen, bedrijven en organisaties een belang en/of een deel van de oplossing in handen. Dat alles geldt ook voor de Broekheurne in Enschede-Zuid.

De gemeente Enschede stelt in haar Visie landelijk gebied dat de integrale gebiedsaanpak een belangrijke manier is om de verschillende opgaven die op het landelijk gebied afkomen bij elkaar te brengen en met alle betrokkenen in stappen tot een werkbaar aanpak te komen.

De buurtkring Broekheurne, Stawel en de gemeente Enschede hebben elkaar gevonden in een 'neutrale' verkenning in de Broekheurne. Dat betekent dat deze drie partners vooraf geen vaststaand beeld hebben over wat in de Broekheurne speelt en dat geen pasklare oplossingen op de plank liggen. De drie partners hebben een onafhankelijke verkenner gevraagd om het gebied centraal te zetten, te inventariseren wat in het gebied leeft en na te gaan wat de mogelijkheden en wenselijkheden zijn van een gebiedsaanpak in de Broekheurne.

Omschrijving van de opdracht aan de gebiedsverkenner

De vraagstelling is vanuit een zo neutraal mogelijke positie een Startdocument voor de gebiedsaanpak Broekheurne e.o. op te stellen. Het Startdocument bevat voorstellen, waarvan de Verkenner verwacht dat partijen daarin een goede basis zien voor het starten van de gebiedsaanpak. Het Startdocument gaat in op de volgende punten:

- a) Welke begrenzing past het beste bij de gebiedsaanpak? De verkenning gaat van start met het gebied van de buurtkring Broekheurne. Overwogen kan worden om het gebied groter te maken door ook een deel van Haaksbergen te betrekken. De buurtkring noemt dit: 'van de buitenkant naar de binnenkant van Broekheurne werken'.
- b) Een overzicht van de opgaven, plannen en belangen die onderdeel kunnen zijn van de gebiedsaanpak. Deze opgaven, plannen en belangen kunnen komen van bewoners, bedrijven en eigenaren in en rond het gebied, van (maatschappelijke) organisaties en van overheden.
- c) Een perspectief of doelstelling voor de gehele gebiedsaanpak en/of voor de eerstvolgende stap in de gebiedsaanpak.
- d) De partijen die aan (volgende stappen van) de beoogde gebiedsaanpak deelnemen (welk belang vertegenwoordigen ze, welke verantwoordelijkheid nemen ze op zich).
- e) Een procesvoorstel voor de gebiedsaanpak: welke stappen, welke globale planning, welke middelen zijn nodig, welke organisatie voert uit en hoe wordt besloten over producten

De heer Gert Jan te Gronde heeft als onafhankelijke verkenner met circa 45 mensen uit het gebied en van betrokken organisaties gesproken. Hij heeft zijn bevindingen in een rapport d.d. 30 augustus samengevat. Daarin gaat hij in op alle gevraagde punten en geeft hij advies voor het vervolg. Het rapport is op 6 oktober aan het gebied gepresenteerd. In die bijeenkomst bleek dat een groot aantal van de aanwezigen de integrale gebiedsaanpak een kans wil geven.

Deze opdracht voor het vervolg van de gebiedsaanpak Broekheurne gaat uit van het advies van de Verkenner en voegt daaraan toe de keuzen van de buurtkring Broekheurne, Stawel en gemeente Enschede (verder: de drie opdrachtgevers) en betreft de reacties tijdens de gebiedspresentatie.

2. Het advies opgevolgd

De drie opdrachtgevers halen uit het advies een paar belangrijke punten en stellen samen het volgende vast:

1. De Verkenning is volgens de opdracht uitgevoerd. Het rapport van de Verkenner geeft een goed beeld van het gebied en wat de gebiedspartijen naar voren hebben gebracht.
2. Uit de Verkenning blijkt dat veel gebiedspartijen bereid zijn om verdere stappen te zetten. Dit is ook gebleken bij de gebiedspresentatie op 6 oktober. De wens is de vervolgstappen concreet in te vullen: wat zijn de mogelijkheden, wat ligt wel en wat niet vast. Het vervolg moet gericht zijn op actie en uitvoering.
3. Het initiatief voor een zonnepark krijgt veel aandacht in de Verkenning, waardoor de thema's landbouw, natuur, landschap, water, recreatie e.d. in het rapport beperkt naar voren komen.
4. De gebiedsaanpak zal moeten inspelen op onzekerheden in het beleid van onder meer het Rijk (denk aan het beleid voor stikstof).
5. Het advies om de gebiedsaanpak voort te zetten onder leiding van een onafhankelijke voorzitter (verder: gebiedsregisseur) wordt overgenomen.
6. De Verkenner adviseert dat de gemeente daarbij het voortouw neemt. De drie partijen geven er echter de voorkeur aan om de samenwerking op een meer gemeenschappelijke wijze voort te zetten en gezamenlijk als opdrachtgever door te gaan bij de volgende stappen in de gebiedsaanpak. Daarbij heeft elke partner haar eigen rol en verantwoordelijkheid.

Rollen en verantwoordelijkheden van de drie partners

De gemeente vormt het openbaar bestuur en is bevoegd gezag bij onder meer formele ruimtelijke besluiten en vergunningen. De buurtkring Broekheurne is een overlegorgaan van mensen uit de Broekheurne, maar kan niet alle inwoners en alle belangen van hen vertegenwoordigen. Stawel heeft als stichting kennis van zaken over het landelijk gebied, is ongebonden en brengt partijen bij elkaar.

7. De drie opdrachtgevers benutten het advies van de Verkenner om gezamenlijk een opdracht voor het vervolg op te stellen. Naast het advies van de Verkenner gaan zij daarbij uit van het gemeentelijke beleid en betrekken zij de reacties vanuit het gebied bij de presentatie van het rapport.
8. De drie partners leggen de vervolgopdracht voor aan hun eigen achterban om te toetsen hoe die kijken naar dit vervolg. Voor de gemeente gaat het om een toets bij de Gemeenteraad; de buurtkring Broekheurne en Stawel bespreken het vervolg in hun besturen. Als uit de toetsing geen beletsels naar voren komen, wordt het vervolg in gang gezet.

3. Vervolgopdracht

Deze vervolgopdracht bestaat uit twee delen. Eerst wordt de inhoudelijke opdracht beschreven en vervolgens de organisatie van de gebiedsaanpak, de werkwijze, de participatie en de besluitvorming.

3.1. Inhoudelijke opdracht

Gebiedsagenda Broekheurne

De uitdaging voor de Broekheurne is alle uiteenlopende opgaven in het gebied in een integraal toekomstbeeld te verenigen, daarbij uitvoerbare maatregelen af te spreken en voor dat resultaat voldoende draagvlak te verkrijgen. Dat resultaat noemen wij hier de Gebiedsagenda Broekheurne.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over het resultaat

In fase 3 gaat er daadwerkelijk gewerkt worden aan de inkleuring van de concrete initiatieven op kaart. Er wordt een verbeelding gemaakt van het gebied en de daadwerkelijke realisatie ten opzichte van het beleid wordt geschetst. Aan het eind van deze fase worden de resultaten teruggelegd op individueel niveau om te bekijken of de schets tot concrete resultaten kunnen leiden. Indien dat niet het geval is, wordt er teruggegaan naar de tekentafel van het gebiedsatelier.

Deze opdracht vult het rapport van de Gebiedsverkenning als volgt aan. De gebiedsaanpak moet uitmonden in een integraal toekomstbeeld voor het gebied. Daarin zijn de verschillende opgaven en wensen van de gebiedspartijen bij elkaar gebracht in een gemeenschappelijk beeld over de gewenste ontwikkeling van de Broekheurne. In dat toekomstbeeld zullen keuzen moeten worden gemaakt en compromissen worden gesloten. De gebiedsaanpak moet ook leiden tot een aantal maatregelen om het geschetste toekomstbeeld te bereiken. Deze maatregelen moeten naar inhoud worden beschreven met het gewenste resultaat, de beoogde trekker / uitvoerder, de wijze van financiering en het te volgen tijdpad. Samen vormen de maatregelen een uitvoeringsprogramma. Naar verwachting zal de uitvoering in fasen plaatsvinden. Voor maatregelen waar direct financiering kan worden gevonden komt de uitvoering als eerste aan bod. Als de financiering nog niet zeker is, zal de maatregel als 'wens' worden opgenomen en komt de uitvoering later aan de orde.

Door deze twee onderdelen (toekomstbeeld en uitvoeringsprogramma) in de Gebiedsagenda op te nemen wordt tegemoet gekomen aan zowel de vraag om aan te geven waar het gebied naar toe gaat als aan de vraag om concreet te worden en acties in gang te zetten.

Gebiedsbegrenzing

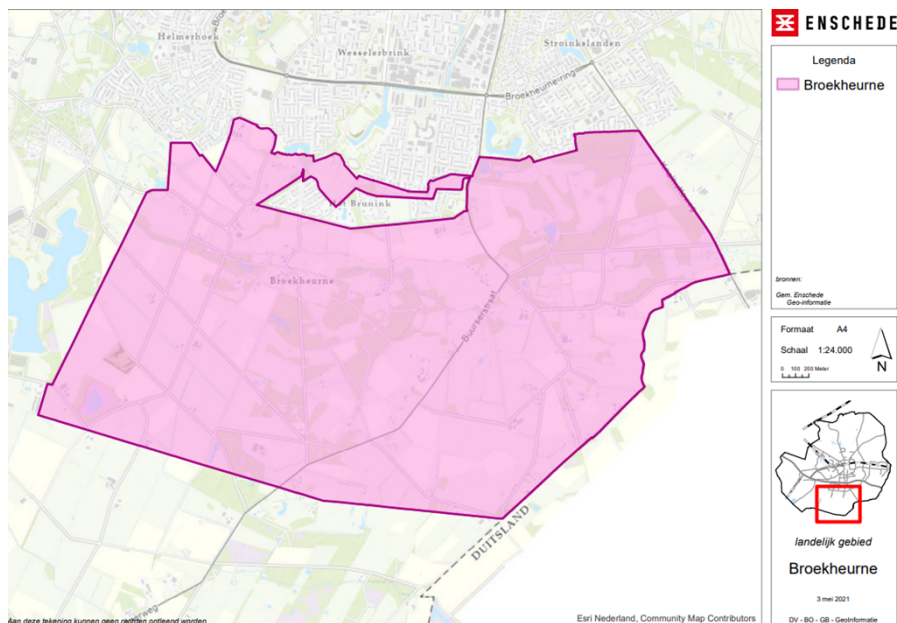
De gebiedsaanpak betreft in de kern het gebied van de buurtkring Broekheurne. Aan de noordzijde van de Broekheurne ligt de grens bij het bebouwd gebied, aan de oostzijde de Knalhatteweg, aan de zuidzijde de gemeentegrens met Haaksbergen en aan de westzijde valt Het Rutbeek net buiten de gebiedsbegrenzing. De Verkenner geeft in overweging om het recreatiegebied Het Rutbeek en het grensgebied met Haaksbergen mee te nemen. Bij de start worden deze gebieden niet toegevoegd.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de gebiedsgrens

Mijn advies is om geografisch de Broekheurne als gebied te nemen inclusief Het Rutbeek en het aansluitende noordelijke deel van de gemeente Haaksbergen. Om de stad-land verbinding mee te nemen zou het aan te bevelen zijn een klein comité vanuit de stad aan de zuidkant erbij te betrekken. Deze mensen gebruiken namelijk de Broekheurne als fiets en wandelgebied. Aan de oostzijde is de Knalhatteweg de begrenzing.

Elke grens brengt beperkingen met zich mee. Daarom geldt bij de gekozen begrenzing het volgende. Bewoners / eigenaren buiten het gebied hebben ook met de ontwikkelingen in de Broekheurne te maken en moeten als burens tenminste over belangrijke keuzen op de hoogte worden gesteld en

waar nodig intensiever worden betrokken. Als in het overleg blijkt dat ook in de aangrenzende gebieden kansen liggen en maatregelen bijdragen aan de gebiedsaanpak van de Broekheurne, dan moet naar bevind van zaken worden gehandeld. Bij de gebiedsaanpak moeten, zoals de verkenner adviseert, ook de bewoners van Enschede-Zuid worden betrokken bij bijvoorbeeld recreatieve voorzieningen in de stadsrand. Met de gemeente Haaksbergen wordt contact opgenomen over de vraag of Haaksbergen wil worden geïnformeerd als 'buren' van de gebiedsaanpak (informereren en raakvlakken bespreken) of dat het aangrenzende geografische gebied in de gemeente Haaksbergen deel uit gaat maken van het gebied.

Het gebied omvat circa 1025 ha en bestaat onder meer uit 540 ha grasland (53%), 144 ha bouwland (14%) en 137 ha bos (13%).

Wat zijn de gebiedsambities

In de gesprekken met de Verkenner blijkt dat het initiatief voor een groot zonneveld in de Broekheurne veel aandacht naar zich toetrekt en dat andere thema's in het gebied relatief weinig bespreking krijgen. De aandacht voor dit energie-initiatief neemt volgens de drie partners (buurtkring, Stawel, gemeente) het zicht weg op wat in het gebied verder voor ontwikkelingen kunnen plaatsvinden, waar kansen liggen en welke bedreigingen er zijn.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de inventarisatie

Uit bovenstaande valt te concluderen dat de invulling van de opgaven uit de visies niet direct uit de gesprekken naar boven zijn gekomen. Wel zijn er wat ideeën en denkrichtingen. Concretisering en invulling zal in een later proces of individueel opgepakt moeten worden.

De Visie landelijk gebied ziet voor heel Enschede -en dus ook voor de Broekheurne- dat zich in de komende jaren grote veranderingen in de landbouw gaan voordoen, dat grote inspanningen nodig zijn voor de versterking van de biodiversiteit, behoud en ontwikkeling van het landschap en het tegengaan van verdroging. In de Broekheurne en omgeving zijn veel kansen voor recreatie met Het Rutbeek, plannen voor de bouw van recreatiewoningen en de uitloop vanuit de woongebieden in Enschede-Zuid naar de landgoederen van Landschap Overijssel.

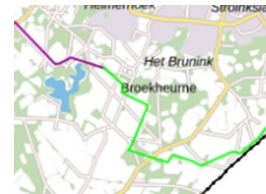
De Verkenning heeft deze en mogelijk ook andere potenties van het gebied nog niet voldoende in beeld gebracht. Opdracht is om beter inzicht te krijgen in alle gebiedsambities en in de kansen en bedreigingen die zich in de Broekheurne aandienen.

Welke opgaven passen wel / niet in de gebiedsaanpak

De gebiedsontwikkeling moet passen binnen nationale, provinciale en gemeentelijke beleidskaders.

Rijk

Naast de landelijke wet- en regelgeving en ander beleid is bekend dat het Rijk in de Structuurvisie buisleidingen 2012-2035 een indicatief tracé voor een buisleidingstrook heeft opgenomen, die door de Broekheurne loopt. Of de aanleg van deze buisleiding nog steeds actueel is en in welke mate de inpassing in de gebiedsaanpak aan de orde moet komen, zal nader moeten worden bepaald. Het rijksbeleid voor landbouw, stikstof, biodiversiteit, klimaatadaptatie, het aanplanten van bomen etc. kan van groot belang blijken te zijn voor de gebiedsaanpak Broekheurne.

Provincie Overijssel

De provincie Overijssel heeft een omgevingsverordening met regels voor de fysieke leefomgeving die ook van toepassing zijn op de Broekheurne. De provincie heeft een nieuwe omgevingsvisie in ontwikkeling. De inhoud daarvan kan ook van betekenis zijn voor de gebiedsontwikkeling in de Broekheurne. De provincie heeft verder onder meer het initiatief genomen om in zuidoost Twente de stikstofproblematiek gebiedsgericht aan te pakken. De gebiedsaanpak Broekheurne zal met deze provinciale gebiedsgerichte aanpak in verband moeten worden gebracht. Verder kent de provincie bevoegdheden en beleid voor onderwerpen die in het landelijk gebied en dus ook in de Broekheurne spelen, zoals (voorbeelden) voor het Natuur Netwerk Nederland en voor aanplant van bomen.

Gemeente Enschede

Voor het landelijk gebied bevat de onlangs vastgestelde Visie landelijk gebied Enschede de gemeentelijke beleidskaders, die op onderdelen verder worden uitgewerkt in de Gids buitenkans en in het Natuur- en Landschapsplan.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de beleidsvelden

Voor de gebiedsverkenning is als uitgangspunt genomen de Visie landelijk gebied (gemeente Enschede, (2021) Visie landelijk gebied) en de Energievisie (gemeente Enschede, (2021) Energie Visie gemeente Enschede). In beide visies zijn de beleidsdoelen van de gemeente Enschede duidelijk beschreven. Op beide visies is het formele proces doorlopen met een tervisielegging en indienen van zienswijzen. Op 6 juli volgde de behandeling in de gemeenteraad. De Visie landelijk gebied is vastgesteld en over de energievisie is de raad nog niet tot besluitvorming gekomen. Voor veel mensen in het gebied zijn beide visies niet heel tastbaar.

Voor landbouw, natuur, landschap, cultuurhistorie, recreatie, landgoederen, water (verdroging), bodem (bodemleven) en lucht (stikstof) gelden de ontwikkelingsprincipes uit de Visie landelijk gebied, de daarin beschreven thematische aanpak en de twintig opgaven voor de uitvoering. De Visie kent onder meer de ontwikkelingsstrategie 'vanuit het landschap ontwikkelen'. De Visie onderscheidt drie kwaliteiten van het landschap (basis, hoog en zeer hoog), die ook alle drie in de Broekheurne voorkomen. Bij elke kwaliteit hoort een strategie om met het landschap om te gaan: inpassen, aanpassen, transformeren.

UITSNEDE UIT DE VISIE LANDELIJK GEBIED ENSCHEDE MET GLOBALE LIGGING BROEKHEURNE

Van de twintig opgaven is een groot aantal op de Broekheurne van toepassing. Een kwantitatieve verdeling per deelgebied is niet gemaakt. Daarom bevat deze opdracht voor de Broekheurne ook geen vertaling van bijvoorbeeld het aandeel in de 120.000 bomen die Enschede aan het landelijk gebied wil toevoegen. Wel vraagt de gemeente om bij het uitwerken van de Gebiedsagenda de mogelijkheden voor aanplant van bomen te betrekken.

Opgaven uit de Visie landelijk gebied die direct van toepassing kunnen zijn in de Broekheurne

- Bloemrijke akkerranden
- Groen bij zonnevelden
- 170.000 bomen (waarvan 120.000 in het landelijk gebied)
- Beheer houtwallen en landschapselementen
- Twentse erven
- Duurzaam berm- en slootkantbeheer
- Streekproducten
- Verduurzaming landbouw
- Inzet gemeenteground voor verduurzaming
- Voedselbos
- Versterking recreatief-toeristische routes
- Toeristische overnachtingen
- Toekomst landgoederen
- Gemeentelijk monument
- Rood voor Rood
- Organische stof bodem
- Water vasthouden
- Afnahme stikstofdepositie

Andere onderwerpen, zoals ondermijning, vrijkomende agrarische bebouwing etc kunnen ook een rol spelen in de gebiedsaanpak

De Visie Landelijk gebied, de uitwerking in de Gids buitenkans en het Natuur- en Landschapsplan vormen de input voor de gebiedsaanpak én de maatstaf waarmee de gemeente de uitkomst van de gebiedsaanpak zal beoordelen en bij de vergunningverlening van maatregelen die uit de gebiedsaanpak voortkomen rekening zal houden.

Speciale aandacht gaat uit naar een drietal onderwerpen, die ook bij de presentatie vragen oproepen. Het gaat om een initiatief voor woningbouw, het recreatiepark bij Het Rutbeek en de duurzame opwekking van energie.

Woningbouw

Op internet circuleert onder de titel Landgoed Groot Brunink een oproep om in te schrijven op te bouwen woningen. De gemeente Enschede heeft de initiatiefnemer laten weten dat de gemeente geen voornemen heeft om medewerking te verlenen aan dit plan. De ontwikkeling past niet in het geldende bestemmingsplan en de gemeente is niet bereid om voor dit plan een wijziging van het bestemmingsplan in procedure te brengen. Een dergelijke ontwikkeling past ook niet in de recent vastgestelde Visie Landelijk Gebied.

Recreatiewoningen

Direct aan de westzijde van de Broekheurne ligt Het Rutbeek. Met het initiatief voor de bouw van recreatiewoningen aan de zuidoostzijde van Het Rutbeek is al in 1993 planologisch ingestemd. Dit is bekrachtigd in het geldende bestemmingsplan Buitengebied-Zuidoost (27 mei 2013). Daarnaast heeft de gemeenteraad in 2017 een besluit genomen over de ontsluiting van het park. Omdat de huidige recreatiebehoeften vragen om grotere huisjes dan het plan voorziet en onder meer nieuwe milieuregels voor stikstof gelden, is in mei 2019 opnieuw een ontwerpbestemmingsplan in procedure gebracht. Op dat ontwerp zijn veel zienswijzen ingebracht. Op basis van de zienswijzen en met de telkens veranderende regels over onder meer stikstof bereidt de gemeente de volgende stap voor,

die moet leiden tot vaststelling van het bestemmingsplan in de Gemeenteraad. De inhoud en het moment van deze vervolgstap staan nog niet vast.

Het plan voor de huisjes ligt net buiten de gebiedsgrens Broekheurne en kent een langlopend en eigen plantraject. De besluitvorming over het recreatiepark bij Het Rutbeek maakt dan ook geen onderdeel uitmaakt van de gebiedsaanpak Broekheurne. De gebiedsaanpak Broekheurne kan wel nader ingaan op de relatie van het recreatiepark met het omliggende gebied. Dat kan bijvoorbeeld gaan over de energievoorziening voor het recreatiepark, de afzet van agrarische producten aan de recreanten en over recreatieve voorzieningen in de Broekheurne, zoals wandelpaden en horeca voor recreanten, bewoners en andere bezoekers.

Duurzame opwekking van energie

De gemeente Enschede heeft in de Energievisie de doelstelling opgenomen om het aandeel van de in Enschede geproduceerde duurzame energie uiterlijk in 2030 met tenminste 8% te verhogen. Alle gebieden van Enschede wordt gevraagd om een eerlijk en evenredig deel van deze doelstelling te realiseren. De gemeente doet ook op de Broekheurne een beroep om naar vermogen bij te dragen door zonnevelden in de Gebiedsagenda Broekheurne in te passen. De gemeente zal tijdens het gebiedsproces inbrengen wat volgens haar een eerlijk en evenredig aandeel voor de Broekheurne is, gezien de totale gemeentelijke energiedoelstelling.

Stapelingsopgaven en belangen

Voor de Broekheurne gelden uiteenlopende opgaven. Ook hebben eigenaren, bedrijven en bewoners ieder hun belangen en eigen plannen. Een deel van alle opgaven en belangen kan elkaar in de weg zitten. Zo lijkt de vraag om ruimte bij elkaar opgeteld omvangrijker dan het gebied groot is.

De gebiedsaanpak is bedoeld na te gaan of combinaties van opgaven en ruimteclaims tot stand kunnen komen. Kan een plan worden gemaakt waarin de uiteenlopende opgaven en belangen elkaar niet schaden en elkaar zelfs versterken. De gebiedsaanpak moet uitwijzen wat kan en wat niet kan. Waar uiteindelijk blijkt dat opgaven niet (volledig) samen op kunnen gaan moeten keuzen worden gemaakt. Daarbij gaat het niet alleen om een belangenafweging binnen het gebied Broekheurne, het kan ook gaan om de afweging van ambities en opgaven die de hele gemeente aangaan. Waar verschillende ambities en opgaven tot tegengestelde oplossingen leiden moet de Gebiedsagenda met alternatieven duidelijk maken hoe de ene opgave of ambitie de andere in de weg zit. Met dat inzicht kan de Gemeenteraad bepalen welk alternatief zij acceptabel acht binnen het geheel aan gemeentebrede beleidskaders en visies.

Inhoudelijke toetsing

Voor alle opgaven geldt dat deze in de gebiedsaanpak samen worden gebracht en dat dan blijkt in welke mate opgaven haalbaar zijn en met elkaar zijn te verenigen. Waar opgaven niet haalbaar zijn of niet bij elkaar passen zullen keuzen moeten worden gemaakt.

Deze opdracht moet uitmonden in een Gebiedsagenda Broekheurne die voldoet aan de volgende inhoudelijke punten:

- Bijdragen aan de vier ontwikkelingsprincipes en de genoemde opgaven uit de Visie landelijk gebied Enschede. De ontwikkelingsprincipes en opgaven zijn niet omgezet in een harde aantallen of taakstellingen voor de Broekheurne. De formulering geeft ruimte voor invulling maar is daarmee niet vrijblijvend. De kaders van de Visie landelijk gebied moeten navolgbaar in de Gebiedsagenda terugkomen en keuzen moeten worden onderbouwd en verantwoord.

- Benadrukt wordt hier de strategie die per deelgebied geldt voor het landschap. Bij de ontwikkeling van de Gebiedsagenda moet deze strategie navolgbaar worden toegepast.
- Bijdrage aan de energietransitie met een eerlijk en evenredig aandeel in de duurzame opwekking van de gemeente Enschede.
- De gebiedsagenda en het uitvoeringsprogramma moeten uitvoerbaar zijn: passend of passend te maken binnen de wettelijke en beleidsregels van Rijk, provincie en gemeente en economisch haalbaar.
- Waar verschillende ambities en opgaven tot tegengestelde oplossingen leiden moet de Gebiedsagenda met alternatieven duidelijk maken hoe de ene opgave of ambitie de andere in de weg zit. Met dat inzicht kan de Gemeenteraad bepalen welk alternatief zij acceptabel acht binnen het geheel aan gemeentebrede beleidskaders en visies.

3.2 Organisatie van de gebiedsaanpak, werkwijze, participatie en besluitvorming

Gebiedsregisseur

De suggestie van de Verkenner voor een onafhankelijke voorzitter wordt overgenomen. Wij noemen die persoon 'gebiedsregisseur'. Deze staat boven de partijen en geeft alle belangen en inbreng in de gebiedsaanpak aandacht zonder last of ruggenspraak. Een onafhankelijke gebiedsregisseur kan een sfeer van vertrouwen en gelijkwaardigheid scheppen, waarin de gebiedsaanpak goed functioneert.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de opdrachtnemer

Een overweging is om een onafhankelijke voorzitter te kiezen voor het gebiedsproces. Deze voorzitter is het gezicht naar buiten en rapporteert aan de opdrachtgever en zorgt samen met de procesbegeleider voor een goede projectorganisatie.

Gezocht wordt een onafhankelijke gebiedsregisseur die gemiddeld twee dagen per week beschikbaar is om leiding te geven aan de gebiedsaanpak. Deze zorgt ervoor dat de juiste inhoud op tafel komt en dat partijen daaraan in gezamenlijkheid bijdragen en werken. Deze onafhankelijke gebiedsregisseur kan (maar dat hoeft niet) afkomstig zijn van het ondersteunend bureau dat de gebiedsaanpak met inhoudelijke kennis bijstaat. De gebiedsregisseur heeft tot taak om op basis van deze opdracht de Gebiedsagenda met het integrale toekomstbeeld en het uitvoeringsprogramma tot stand te brengen.

Gebiedspartijen

De suggestie van de Verkenner over de deelnemende partijen wordt grotendeels overgenomen.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de gebiedspartijen

De partijen die in het gebiedsproces Broekheurne aanwezig zouden moeten zijn: • LTO • De TBO's/landgoed eigenaren • Recreatiesector (incl Regio Twente en Marketing Oost) • Het Rutbeek • buurtkring Broekheurne (niet het bestuur) • Stawel (medewerker) • gemeente Enschede (ambtelijk) • Waterschap Vechtstromen • Landschapsfonds • Energiecoöperatie Enschede, ook als vertegenwoordiger van het zonneparkinitiatief. • Stichting behoud leefomgeving • Afvaardiging stadsrand Enschede Zuid (wijkraad)

Met bovenstaande partijen is gesproken in de verkenning. Zij geven aan graag betrokken te blijven in het vervolgproces (wijkraad is nog niet mee gesproken). Voor de investeerder van het zonnepark is het beter nu nog even niet deel te nemen aan het vervolg. Het risico is te groot dat het bedrijfsbelang dan te veel de nadruk krijgt in het proces. Dat is de reden dat je geen individuele belanghebbende in het gebiedsatelier kunt laten deelnemen. De energiecoöperatie zou omdat ze lokaal zijn georganiseerd en uitgaan van participatie in het gebied wel mee kunnen doen.

Op enkele punten wordt een kanttekening geplaatst. Aangezien het initiatief voor een zonnepark veel aandacht naar zich toetrekt en een belangrijke rol heeft in de gebiedsaanpak, is het gewenst dat een lokale vertegenwoordiging namens dit initiatief wel direct betrokken is. Daarbij geldt dat in de gebiedsaanpak niet dit initiatief, maar de energie-opgave centraal staat. Ook andere opties zijn mogelijk. Verder moet de buurtkring zelf kunnen bepalen hoe zij haar vertegenwoordiging regelt. Zoals gesteld is contact en betrokkenheid met de omliggende gebieden gewenst, om de aansluiting over de grenzen van het gebied heen te verkrijgen. Voor onderwerpen en plannen die effect hebben

voor de leefomgeving buiten de Broekheurne zal, als goede buur, het gesprek met die omwonenden worden aangegaan.

Werkvorm

De Verkenner adviseert een werkvorm waarin in drie stappen met gebiedsateliers wordt toegewerkt naar ontwerp dat wordt voorgelegd aan de besturen van de gemeente, buurtkring en Stawel.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de aanpak

De gebiedsgerichte aanpak zoals hiervoor beschreven zou ik willen adviseren. Een goede werkvorm daarbij is het starten van een gebiedsatelier. Dit proces kunnen je in drie delen opknippen. Ten eerste de startbijeenkomst met een toelichting op het proces en waarbij het gebied vervolgens uitspeelt de gebiedsgerichte aanpak te omarmen. Ten tweede een vervolgproces waarin de concrete initiatieven en belangen worden geïnventariseerd en waarin de 20 gebiedsopgaven die de gemeente heeft benoemd in de Visie landelijk gebied worden bekeken op haalbaarheid in het gebied. De laatste stap in het proces is de ontwerpfase. In deze fase worden alle ideeën en plannen tot een ontwerp op kaart samengebracht. Elk onderdeel houdt daarbij wel de eigen wettelijke procedures en tijdsplan. Omdat de Energievisie tot op heden nog niet is vastgesteld kan aan die visie nog geen status worden gegeven. Het is daarmee aan de gebiedspartijen én de politiek of de opgaven die daarin staan meegenomen kunnen worden.

Deze opdracht voor het vervolg van de gebiedsaanpak volgt deze aanbeveling van de Verkenner over, maar geeft daarbij direct ook ruimte aan de nieuwe gebiedsregisseur (zie hierna in paragraaf 3.2) om de werkvorm zelf nader in te vullen of aan te passen. In elk geval is extra inzet nodig voor het verkennen van de thema's landbouw, natuur, landschap, landgoederen, recreatie, verkeer, ondermijning etc. Voor deze nadere verkenning is externe ondersteuning nodig.

De werkvorm moet zowel slagvaardig zijn als mogelijkheden bieden voor inbreng van iedereen die kan bijdragen aan de toekomst van de Broekheurne. Daarbij past een werkvorm die met een open mind de mogelijkheden, beperkingen en kansen van het gebied Broekheurne opspoorde en die vervolgens tot slimme combinaties en oplossingen leidt.

Planvorming en Participatie

De gebiedsregisseur zorgt voor de praktische invulling van de wijze van planvorming en participatie (zie hierna over het werkplan). Uitgangspunt is dat de participatie past binnen het Enschede-Akkoord, voldoet aan de gemeentelijke Participatieverordening en aansluit bij hetgeen over participatie en vertrouwen in de Omgevingswet is opgenomen. De participatie wordt ingericht op niveau 4 'Co-produceren': Inwoners / betrokkenen en gemeente beslissen.' Zoals genoemd in artikel 4 van de Participatieverordening.

Bij de participatie worden betrokken de inwoners, bedrijven, eigenaren, maatschappelijke organisaties en mede-overheden. Waar effecten zijn te verwachten in de gebieden die grenzen aan de Broekheurne, worden ook de bewoners in die aangrenzende gebieden geïnformeerd en betrokken.

Een van de eerste taken van de gebiedsregisseur is om een werkplan te maken, waarin staat hoe de planvorming en de participatie gaan plaatsvinden. Een analyse van de betrokken partijen (bewoners, bedrijven en eigenaren uit het gebied, overheden en andere organisaties) en van de issues die spelen kan onderdeel uitmaken van het werkplan. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het rapport van de gebiedsverkenner. Het werkplan gaat ook in op het meetbaar en navolgbaar maken van de voortgang van de planvorming en wat er met de inbreng van de betrokkenen wordt gedaan. Het werkplan gaat ook in op de communicatie met de betrokkenen en op de manier waarop de mensen in en rond het gebied en onder meer de Gemeenteraad op belangrijke momenten over de voortgang worden geïnformeerd en geconsulteerd.

De gebiedsregisseur spreekt met de drie opdrachtgevers en met het gebied over de aanpak en de participatie (werkplan). Centraal staat immers de vraag of de inwoners, bedrijven, eigenaren en andere betrokkenen zich in de aanpak van de planvorming en participatie kunnen vinden.

Suggestie voor de werkvorm

Daar waar planvorming om een relatief beperkt aantal deelnemers vraagt is bij participatie juist een brede betrokkenheid belangrijk. Gedacht kan worden aan een kleine slagvaardige projectgroep te vormen waarin plannen worden voorbereid en een open uitnodiging voor een klankbordgroep waarin wordt getoetst of de plannen overeenkomen met de ideeën en wensen uit het gebied. In die klankbordgroep kunnen ook de omliggende gebieden worden vertegenwoordigd.

Om het verloop van de participatie navolgbaar te maken moet de Gebiedsagenda Broekheurne een beschrijving bevatten op welke wijze de participatie heeft plaatsgevonden, wie zijn betrokken, wat de uitkomsten waren en hoe deze zijn verwerkt in de Gebiedsagenda (zie ook de gemeentelijke Participatieverordening paragraaf 6).

Besluitvorming over de Gebiedsagenda

De gebiedsregisseur stelt met hulp van een projectgroep (zie onder werkwijze) de Gebiedsagenda op met daarin het toekomstbeeld voor de Broekheurne en het uitvoeringsprogramma. De gekozen werkvorm en participatie moeten waarborgen dat alle belangen gehoord en zorgvuldig afgewogen zijn. Aan de klankbordgroep wordt gevraagd om een advies over de opgestelde Gebiedsagenda uit te brengen. Dat advies wordt betrokken bij de besluitvorming.

De besturen van de buurtkring, van Stawel en van de gemeente wordt gevraagd om te beoordelen of de opgestelde Gebiedsagenda in voldoende mate tegemoetkomt aan en past binnen de opdracht, zoals die in dit opdrachtdocument is verwoord.

In aansluiting op de Participatieverordening van de gemeente geldt hetgeen onder artikel 5 onder (c) is vermeld: 'Het bestuursorgaan neemt de adviezen en conclusies uit het participatietraject over mits deze passen binnen de vooraf gestelde inhoudelijke, financiële en procedurele kaders.' Dit betekent dat de Gemeenteraad de opgestelde Gebiedsagenda zal toetsen aan de vier inhoudelijke punten, zoals genoemd aan het eind van paragraaf 3.1.. De beschrijving van de participatie (zie hiervoor) maakt het mogelijk om bij de besluitvorming de wijze van totstandkoming van de Gebiedsagenda en de betrokkenheid van de stakeholders te beoordelen.

De Gemeenteraad van Enschede moet bij deze toetsing duidelijk maken of de Raad bereid is om haar bevoegdheden te benutten en medewerking te verlenen aan de realisatie van de Gebiedsagenda. Na instemming van de Gemeenteraad vormt de Gebiedsagenda het kader voor de uitvoering van de daarin opgenomen maatregelen. Deze maatregelen doorlopen de reguliere goedkeuringsprocedure, zoals vergunningverlening. De instemming met de Gebiedsagenda neemt wel een voorschot op de formele goedkeuring, maar vormt geen garantie. Elke maatregel moet immers de daarvoor geldende procedure volgen inclusief de waarborgen die de procedure biedt.

Inhuur van een ondersteunend bureau met inhoudelijke kennis

De Verkenner adviseert professionele ondersteuning. De taak van deze professionele ondersteuning is ook om het ontwerp onderzoek uit te voeren waarmee de gebiedskenmerken, de mogelijkheden van het gebied in de volle breedte naar voren komen.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de gebiedspartijen

Dit proces kan alleen slagen als er professionele ondersteuning aanwezig is. Om het gebiedsatelier goed te faciliteren zal en voor de duur van het gebiedsatelier een projectorganisatie opgezet moeten worden. Deze projectorganisatie kan bestaan uit een procesbegeleider (gebiedsregisseur) maar ook bijvoorbeeld een landschapsarchitect en ondersteuning op het gebied van Geoinformatiesystemen (GIS). Eventueel kan een specialist op het gebied van 3D/Augmented reality de verbeelding van de plannen mogelijk maken. Expertise zet je in op het moment dat het nodig is.

Het advies van de Verkenner over professionele ondersteuning wordt overgenomen.

Tijdhorizon en stappen

De Verkenner heeft een advies gegeven over de doorlooptijd van de gebiedsaanpak.

Rapport Gebiedsverkenning Broekheurne over de planning

Planning • Oktober 2021 keus voor gebiedsatelier • November 2021 fase 1 gebiedsatelier • December 2021 fase 2 gebiedsatelier • Februari 2022 fase 3 gebiedsatelier • April 2022 vaststellen uitkomst gebiedsatelier door gemeentebestuur

Voor deze vervolgoopdracht wordt deze planning niet volledig gevolgd omdat de zorgvuldigheid van het proces en de ruimte om de stappen goed te zetten belangrijker zijn dan het volgen van een strak tijdschema. Bovendien is geconstateerd dat een verbreding nodig is voor onderwerpen als landbouw, biodiversiteit etc. Wel geldt dat het geduld van de deelnemende partijen niet onnodig op de proef moet worden gesteld en dat zuinig met de inzet van alle deelnemers moet worden omgegaan.

Als indicatie voor de vervolgstappen geldt:

- Instemming met deze vervolgoopdracht begin 2022
- Aanstelling gebiedsregisseur begin 2022
- Ontwerpen onderzoek eerste kwartaal 2022
- Gebiedsagenda tweede kwartaal 2022
- Besluitvorming derde kwartaal 2022

Financiering

De gemeente betaalt de kosten van de neutrale voorzitter (gebiedsregisseur), de inhuur van een ondersteunend bureau en faciliteiten, zoals vergaderruimte. De gemeente kan daarvoor een toegezegde bijdrage van het IBP inzetten en kan ook andere financiers betrekken. Gemeente, buurtkring en Stawel betalen hun eigen kosten voor deelname aan de gebiedsaanpak. Dat geldt ook voor de andere partijen en personen die zich willen inzetten in de gebiedsaanpak. Voor hen is geen onkostenvergoeding beschikbaar.